

פרשת וארא

תשפ"ד

גליון 369

נא לשמור על קדושת הגליון

נא לא לעיין בו בשעת התפילה וקריאת התורה

בס"ד

שלמה

פרפראות בדרך מוסר על פרשת השבוע

יוצא לאור ע"י עמותת "משנה שלמה" כל הזכויות שמורות

לעילוי נשמת

מורי ורבי יצחק ב"ר יעקב יגן
הרה"ק רבי חיים אבישלום ב"ר עזרא
מור"ר אבי ר' דוד שלום ב"ר שלמה דב
ר' זאב ב"ר משה חיים
אברהם ב"ר כדורי וחותן
הרה"ק רבי משה צבי ב"ר שמעון שלמה
הרה"ק רבי אברהם חיים ב"ר גדליה
הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר אהרן אריה
הגאון רבי שמשון רפאל הירש ב"ר רפאל
הרה"ק רבי נפתלי ב"ר ישכר דוב בעריש
הרה"ק רבי נח שמואל ב"ר יהודה לייב
הרה"ק רבי משה יהושע לייב ב"ר בנימין
הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק
מאלכסנדר ב"ר יחיאל
הרה"ק רבי אברהם משולם זלמן אב"ד
אוסטראה ב"ר צבי אשכנזי
הרה"ק רבי נתן נטע ב"ר אברהם
הרה"ק רבי משה שיק ב"ר יוסף
הרה"ק רבי משולם זושא מאניפאלי ב"ר
אליעזר ליפמן
הרה"ק רבי שמחה בונים מוואקיי ב"ר
מנחם מענדל

לקבלת גליון זה למייל שלהו בקשה ל-MISHNA.SHLEMA@gmail.com | לתרומות והקדשות ולהפצה 052-580-2345

וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וּ שְׁמֵי יְהוָה לֹא נִודְעָתִי לָהֶם (ו', ג')

וארא עולה בגימטריא מאתיים ושמונה מניין השנים שעברו בשעבוד מצרים עד שנאמרה פרשה זו וניתן לרמוז במספר מאתים ושמונה את מה שהקב"ה אומר למשה היינו מאתיים (בארמית מאתן) מלשון ממתין ושמונה מלשון מונה היינו שגם כביכול הקב"ה ממתין ומונה את הזמן שיוכל לקיים את הבטחתו לאבות להוציא את בני"מ ממצרים ולהביאם אל א"י כמו שכתוב ליל שימורים (י"א, מ"ב) ורש"י על אתר כותב שהיה הקב"ה שומר ומצפה לו לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים ובוה מלמד אותנו הקב"ה כי הכל מחושבן בדיוק על הדקה ואין אדם מקבל יותר או פחות ממה שמגיע לו והוא מקבל הכל בדיוק בזמן וברגע הנכון אותו קבע הקב"ה

"וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֹאקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִם אֹתָם וְאָזַפְרָ אֶת פְּרִיתִי" – "לִכֵּן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' (ו', ה'–ו')

ניתן לפרש בס"ד לענ"ד מדוע משתמש הכתוב במילה "נאקת" לתיאור הסבל של עם בני"מ כי ידוע שהנאקה אשת הגמל צנועה בתשמיש כמו שמביא רש"י הקדוש בפרשת וישלח (ל"ב, י"ז) במתנות יעקב לעשו שלפיכך לא פרסמה הכתוב כך עם ישראל זכו לגאולה ע"י שהיו פרושים מן העריות והיו שומרי ברית ולכן יש רמז לכך שמסיים הפס' ואזכור את בריתי שזה אות ברית קודש שהיו עם בני"מ שמורים בברית כנודע וכן הפס' הבא מתחיל לכן "אמר לבני ישראל" וידוע שאמר רומז גם על ברית קודש כמו שאומר דוד המלך ע"ה "שש אנכי על אמרתך" וכן כתוב ויצאו ברכוש גדול שידוע בספרים הקדושים המורה על ניצוצות הקדושה שעם ישראל העלו ממצרים על ידי ניסיון העריות שעמדו בו. עוד יאמר ידועים דברי

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֶּן אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה (ו', ט)

ניתן לרמוז פס' זה בס"ד הרמוז לרב שרצה ללמד את התלמידים תורה לפי שהמילה כ"ן עולה למניין שבעים שהם שבעים פנים לתורה ומה רצה ללמדם שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה כמו שנכתב אבות (ו', ב') "ואומר (שמות לב, טז) והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" וזהו שנאמר מקוצר רוח היינו שהמילה רוח קצרה וחסרה את הת' שהיא התורה ואז היה נהיה מרוח חרות אך כיוון שלא שמעו אליו מה שנשאר להם זה העבודה הקשה

"וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ לְמַחֵר וְיִהְיֶה הָאֵת הַזֶּה" (ח, י"ט)

ניתן לומר בדרך צחות כי כיום יש הרבה ספרים שמתיימרים להיות פירוש על דברי תורה כחלק משבעים פנים לתורה אך כידוע לדאבוננו לא כולם ראויים לאצטלא זו אך לעתיד לבוא בעז"ה הקב"ה ישאיר רק את הספרים האמיתיים שנכתבו על דעת המכוונים באמת וזה מה שנרמז בפס' ושמתי פדת היינו שהקב"ה ישים וישאיר רק את פד"ת ר"ת פרו"ש דברי" תורה שכתבו הצדיקים העושים רצונו של מקום.

לרגל יום ההילולא של הרה"ק רבי משולם זושא מאניפולי ביום ב' שבט. הבאנו שתי סיפורים אודותיו

וכך סיפר אחד הבנשקיים: שמעתי מפה קדוש המנוח הרב מוהר"ז מאניפאלי שפעם אחד הי' מתוכנן עם אחיו המפורסם מוה"ר אלימלך זצללה"ה שאחד מהם אמר שהעיקר הוא שיהיה האדם מקודם שפל רוח לתכליתו עד שמגודל השפלות יבא אח"כ להבין גדולתו של הבורא ית"ש ואחד מהם אמר בהיפך שיסתכל מקודם בגדולת הבורא ב"ה ומצד זה יבא אח"כ להכרת שפלות עצמו על נכון ושאלו את הרב המגיד רבינו הקדוש מו"ה דוב בער זצוק"ל שיכריע ביניהם עם מי האמת וצדקו יחידיו דברי שניהם בעיניו ואמר שאלו ואלו דברי אלקים חיים הם אך מדרגה זו שחושב מקודם שפלות עצמו הוא מדרגה היותר גדולה ממדרגה השנייה שאינו מרגיש שפלות עצמו רק ע"י גדולת הבורא

ועוד מסופר שפעם אחת היה הרב הצדיק מו"ה זושא זצ"ל אצל השיעור שאמר הרב המגיד מקונוי"ן זצ"ל ובאמצע השיעור נפל הרב מו"ה זושא על פניו ובכה בכייה גדולה ואח"כ שאלו אותו למה בכה כל כך והשיב שראה איך הפמליא של מעלה באו לשמוע דברי קודשו של הרב המגיד ולא יכול להתאפק והעלה על רעיונו לשוב בתשובה כל כך בכה בלב מרושב בגודל התשובה

משנת הצדיק – הרה"ק רבי יהודה אריה ליב אלתר זצוק"ל זי"ע – ה' שבט (שישי)

רבי יהודה אריה ליב נולד בוורשה בכ"ט בניסן תר"ז (1847) לרבי אברהם מרדכי בנו של בעל חידושי הרי"ם מייסד חסידות גור, ולרבנית אסתר. בגיל שנתיים נפטרה אמו, ושש שנים מאוחר יותר התייתם גם מאביו ועבר לגור בבית סבו. מגיל צעיר ניכרה שקדנותו והתמדתו. סבו שכר עבורו מלמד שילמדו תורה, והתנה עמו שלשה תנאים: שיעירי כל בוקר לפני עלות

השחר, שילמד עמו שמונה עשרה שעות ברציפות וכן שבכל יום יחדשו משהו בלימודם. בגיל 12 נפטר רבי מנחם מנדל מקוצק, עד אז הספיק סבו לקחתו פעמיים לקוצק, וביקוריו שם עשו עליו רושם רב. רבי יצחק מאיר עצמו הסביר מה ראה לקחת את נכדו הקטנים לקוצק באומרו: "כדי שיראו פעם יהודי אמיתי" בתרכ"ב (1862) בגיל 15, נישא הרב אלתר ליוכבד-רבקה בתם של הרב יהודה קמינר נכד הברוך טעם ואשתו הדסה בתו של הרב משה חיים רוטנברג אחיו של ה"חידושי הרי"ם". כדי שלא יהיה שמו של החתן כשם החותן, צווה עליו סבו האדמו"ר להוסיף לשמו את השם "אריה". לאחר החתונה נשארו בני הזוג לגור בעיירה גור, באותן השנים, כמעט שלא בא במגע עם אנשים והיה עסוק רק בתורה ובתפילה.

בכ"ג אדר תרכ"ו (1866) בגיל 19, נפטר סבו רבי יצחק מאיר, והוא התמנה לרב העיירה גור על פי צוואת סבו. למרות גילו הצעיר רצו החסידים למנותו כבר אז גם לאדמו"ר במקום סבו, אך הוא סירב והצטרף לחסידים שקיבלו את הנהגתו של רבי חנוך הניך הכהן לוי מאלכסנדר, רק ארבע שנים מאוחר יותר, לאחר פטירת רבי חנוך הניך, בגיל 23 לאחר הפצרות מרובות וכמעט בניגוד לרצונו, הסכים לשמש אדמו"ר. אף שקיבל בסופו של דבר את התפקיד, סירב לשבת בראש השולחן במקום של סבו, ומאו יושבים אדמו"רי גור באמצע השולחן ולא בראשו. תחת הנהגתו של רבי יהודה אריה לייב הפכה חסידות גור לאחת החסידויות הגדולות והמרקוזיות בפולין. כרבי צעיר דבקו בו רבים מצעירי הלומדים, שהיו מתייעצים איתו בדרך לימודם ועבודתם, והוא היה משקיע זמן קבוע לטיפוחם. את החסידים הרבים שהיו באים להתיעץ עמו קיבל כשהוא עומד בפתח חדרו שעון על ארון הספרים. מאחר שהיה עונה במהירות ובקצרה, הספיקו שעות ספורות לקבלת קהל גדול של חסידים. בניגוד לנוהג המקובל אצל אדמו"רים אחרים, סירב רבי יהודה לייב לקחת כסף מן החסידים, והיה מתפרנס מחנות קטנה שניהלה אשתו, גם את חסידיו היה מודריך להעדיף עיסוק במלאכה או במסחר על פני הרבנות בתקופת הנהגתו נבנה בית מדרש חדש גדול ומרווח, ובחצרו נבנו אנפי מגורים שנועדו לשמש את אלפי החסידים שבאו לשהות במחיצתו בחגים ובשבתות. שחזור מדויק של קיר בית המדרש ניתן לראות בירושלים בשכונת מחנה יהודה סמוך לקבר בנו בעל אמרי אמת. ב. 1899- נחנק קו רכבת מיוחד אשר קישר בין גור לורשה. קו זה כונה "הקו של הרבי", והוא עצמו השתתף במימון הקמת המסילה.

בחודש אב תרס"א (1901) נפטרה אשתו הראשונה וכעבור שנה הוא נישא לבתו של האדמו"ר ברוך מגורליץ. בתרס"ה (1905) חלה במחלה נדירה וכעבור שבועיים נפטר בה' בשבת תרס"ה בגיל 58 שנים בלבד. החסידים תלו את מותו בדאגה הרבה שחש לאלפי חסידיו שהיו מגויסים באותה העת לצבא הצאר הרוסי בשל מלחמת רוסיה-יפן. בני ביתו העידו כי בכל ימי הילומה היה ישן על הרצפה כשרק מעילו מכסה אותו וממיר על גורלם. הוא נקבר בעיירה גור, לצד סבו רבי יצחק מאיר אלתר. בהלוויתו השתתפו כ-20,000 איש, ובשל מנהגי החסידות לא נישאו בה הספדים למעט הספד קצר שנשא הרבי מסוכטשוב רבי אברהם בורנשטיין שתוכנו היה: "יהודי זה הסתלק לרגל צרות ישראל 'האוהל' שהוקם על קברם נהרס בזמן השואה ושופץ לאחריה. לאחר פטירתו הוצא לאור ספרו שבו כתב את דברי התורה שנשא במהלך שבתות השנה וחגים בשנות כהונתו. שם ספרו 'שפת אמת' נבחר מהפסוק בו סיים את מאמרו האחרון, שנכתב כמה שבועות קודם לפטירתו. על שם ספרו זה כונה האדמו"ר בשם 'שפת אמת', כינוי שבו לא היה שימוש במהלך חייו.

מספרים שפעם אחת שהה רב אחד עם רבי יהודה אריה אלטר מגור, וכשנפרד ממנו אמר לו: "יהי רצון שתהיה בינינו, כדברי לשון התפילה, 'אָהֶבֶת רַבָּה' היא אהבת הרבי." ענה לו רבי יהודה אריה: "זה לא מספיק, צריך להוסיף גם את הנוסח האחר של אותה תפילה: 'אָהֶבֶת עוֹלָם' - כלומר אהבת הציבור."

במרוצאי שבת אחד ישב השפת אמת עם כמה מחסידיו ואכלו סעודת "מלווה מלכה" שבה מוציאים את השבת ומלווים אותה בזמירות. כששרו את השיר "אליהו הנביא" והגיעו לשורה "אֲשֶׁר־י מִן שְׁרָאָה פִּינֵי בְּחֻלּוֹם", שאל אחד החסידים את השפת אמת אם פעם התגלה אליו אליהו בחלום. ענה לו השפת אמת: "למה אתה שואל דווקא על 'אֲשֶׁר־י' הזה? היית יכול לשאול אותי גם על אשתי שפחתה את ספר תהלים: 'אֲשֶׁר־י הָאִישׁ אֲשֶׁר לא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים, וּבְדַרְךְ חָטָאִים לא עָמַד, וּבְמוֹשֵׁב לָצִים לא יָשָׁב, כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חָפְצוֹ, וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה יוֹמֵם וְלַיְלָה" (תהלים א, א-ב)

פעם אחת נסע רבי יהודה לייב אלטר מגור לחוץ לארץ. כמה חסידים ליוו אותו עד לגבול ושם נפרדו ממנו בברכה. בין המלווים היה גם אחד החסידים הקרובים לרבי. בשעת הפרידה ביקש החסיד: "רבנו, תן עוד משהו..." הוא אמר זאת כדרך אלו המבקשים מטבע, אך כוונתו הייתה על דברי תורה. פנה הרבי אל החסיד ואמר לו: "יודע אתה כיצד יכול הקטר למשוך משאות כבדים מאוד? הוא עוצר את כל האש וההבל בתוכו פנימה, וכך יכול הוא להוביל ולמשוך אחריו."

עוד מספרים שפעם חסיד אחד בא לפני רבי יהודה אריה אלתר מגור, והתלונן בפניו: "המחשבות המטרידות אינן עוזבות אותי. אני לא מצליח ללמוד ולהתפלל כי אני כל הזמן חושב שהדברים שעשיתי אינם טובים, ויש לי מזה עוגמת נפש". ענה לו הרבי: "כתוב: 'יְלֵא תַתְרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם' (במדבר טו, טז). כלומר אל תביט לאחור ואל תלך אחרי לבך הוזהר אל העבר."

רבי יהודה לייב מגור, בעל ה"שפת אמת", נסע פעם לרופא בברלין לשם טיפול רפואי. כשחזר יצא אליו אחיו, ר' שלוימלה אלטר, בלוויית כמה חסידים כדי לקבל את פניו במעבר הגבול. כשנפגשו ונתנו שלום זה לזה שאל ר' שלוימלה בבדיחות: "אמור נא, האם ראית בברלין 'עֲרֵלְכֶם יְהוּדִי' - יהודים אמיתיים ונאמנים? ענה ר' יהודה לייב: "ראיתי יהודי נאמן אחד כשהייתי שם במקווה". ואז הוסיף ואמר בשם סבם, רבי יצחק מאיר: "במשנה נאמר: 'יְהוּדִי וְיָן אֵת כָּל הָאֲדָמָה לְכַף זָכוּת' (מסכת אבות א, ו). למה נאמר 'כל האדם' מכיוון שאם אנחנו דנים חלק מהאדם, אנחנו מוצאים דברים רבים לגנותו. אבל אם אנחנו רואים את האדם כולו - ודאי נמצא בו זכות ודבר טוב". המשפך ר' יהודה לייב ואמרו: "כך הדבר לגבי היהודים שבעיר ברלין. כאשר רואים כל אדם ורואים את גנותו, אבל כשרואים את כל יהודי ברלין אפשר לדונם לכף זכות".

דובב שפתי ישנים - ליקוטים מספרים שפחות מוכרים

משענת משה - הרה"ק יחיאל משה ב"ר צבי גרינולד זצוק"ל זי"ע

"כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פְּרֻעָה לֵאמֹר תִּנּוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאִמְרַתְּ אֶל אֶהְיֶה קַח אֶת מִטֶּה וְהִשְׁלַף לִפְנֵי פְרֻעָה יְהִי לְתַנּוּן" (ו', ט')

הוא האלוקים והשבות אל לבבך זה יצר הטוב ויצה"ר דאתכליל דא בדא ואיהו חד כדן תשכח כי ד' הוא האלוקים שליט ומושל אפילו בזה העולם השפל שרובו רע ומנא ידעינן זה מן לבבך שיצר הטוב מושך את האדם לטוב ויצה"ר מושך את האדם לרע ובאם ירצה האדם לשמוע אל היצה"ר לא יניחנו היצר הטוב בשום אופן שראינו כמה אנשים שהיה להם מסירת נפש אבל אם ירצה האדם לשמוע רק ליצר הטוב מוכרח גם היצה"ר להסכים עמו הטעם כי היצר הטוב נצמח משורש הקדושה שורש כל השורשים ויצה"ר הוא נברא מחודש מאין ליש ע"כ הוא משועבד ליצר הטוב שהוא נצחי ובוה תדע שד' הוא המושל בזה העולם השפל כנ"ל בפ' הן נזבח את תועבת מצרים ולא יסקלוננו וגו' צ"ל ולמה אח"כ שחטו הפסח ולא יראו ממצרים א"ל כי כאן לא היה הציווי מד' רק מפרעה ע"כ היו יראין משאר המצריים אבל הפסח צוה ד' לשוחטו ע"כ שחטו אותו במסירות נפש לקיים רצון הבורא יתברך

תנו לכם מופת, תיבת לכם מיותר, בשם דודי אדמו"ר הרה"ק מ' דוד זצ"ל אמר כי ידבר פרעה למשה כיון שאתם אומרים שהשי"ת ברא כל הברואים למה לא א"ל רק לישראל שיעבדו אותו וזהו תיבת לכם שרוצה רק בכס כ"ש וצ"ל מה השיב משה לפרעה א"ל בזה שהשליך את המטה והי' לתנן ואח"כ בלע מטה אהרן את מטותם ולא השגיח אל המופת ולא רצה להאמין בהשי"ת אבל ישראל כיון שראו האותות כתיב ויאמן העם בו' וזהו החילוק בין ישראל ובין אומות העולם שישראל יש להם ירושה מא' הקדושים ובוה ניהא מה שד' צוה למשה שילך אל בני' בתחילה קודם שילך לפרעה שיראה החילוק בין בני' לפרעה שבני' האמינו ופרעה לא רצה להאמין גם לא הוציא את בני' רק בזכות האמונה ע"כ צוה שילך אל בני' בתחילה בזה"ק (דף כ"ו ע"ב) פתח ר' אליעזר וידעת היום והשבות אל לבבך אל לבך מבועי' ליה ועוד מקשה שצריך לכתוב קודם וידעת היום כי ד' הוא האלוקים ואח"כ והשבות אל לבבך אלא כך אמר משה אי את בעי למנדע כי ד'

סגולה לפרנסה - דבקות בצדיקים האמתיים

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֵּן אֵל פְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקְצֶר רִיחַ וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה" (ו', ט')

במרכז הכובד של התורה והמצוות ואז הכל נעשה בקלילות כי התורה תורת חיים והאדם בא לזה העולם להתענג על ה' כדברי המסילת ישירים ולא ח"ו להתענות בהם ולכן העצה היא ללכת לקבל יעוץ מרב אמיתי שידריך את האדם את הדרך אשר ילך וכיצד יחזור בתשובה בנקל וכן הדברים אמורים לאדם שכבר שומר תורה ומצוות שרוצה להתקדם בעבודת ה' יילך לצדיק האמת החי בתוכנו כדי שידריכו במה הוא צריך להתקדם ולהשתפר עכשיו ואת מה כדאי להניח לאח"כ וע"י כך יזכה האדם להתעלות בבטחה בעבודת ה' ובשמחה גדולה שהיא מקור הברכה והשפע ויזכה האדם לברכה והצלחה הן בעולם הזה והן בבא אכ"ר

פעמים אנו שומעים בני אדם שאומרים שבאמת הם רוצים לחזור בתשובה אך הם פוחדים שהדבר יכביד עליהם והם לא יוכלו לעמוד במעמסה הכבדה של תורה ומצוות, ועל זה אנו מביאים משל לאדם שמבקשים ממנו להעביר פלטות שולחן ממקום למקום ובתחילה נראה הדבר כקשה מאד עד בלתי אפשרי אך כאשר מלמדים את האדם כי יש מרכז כובד בפלטה ואם יודע לאחוז במקום הנכון אזי יכול הוא אף להרים את הפלטה אפילו ביד אחת אך אם יאחז בקצוות הפלטה אזי תהיה ההרמה כבדה מאד ותוך זמן קצר עלול האדם להתעייף ולהפיל מעל עצמו את כל המעמסה והנמשל האדם שלעצמו לא יודע איך לקבל על עצמו עול תורה ומצוות כי בד"כ הולך הוא לקצוות או הקלים מדי או הכבדים מדי ולא זה ולא זה טובים כי צריך לתפוס